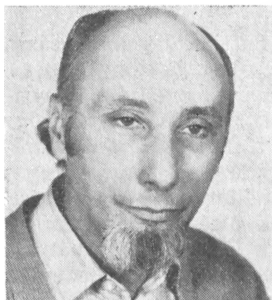

Véleményem szerint

KATSÁNYI SÁNDOR
az Országos
Széchényi Könyvtár,
Könyvtárudományi
és Módszertani
Központ osztályvezetője

könyvtárosképzésünk hajója Scylla és Charybdis között halad. Az egyik szíren a minőség, a másik a mennyiségi fejlesztés ígéretével csábít. Pontosabban: minőséggel, lemondva az általános hozzáférhetőségről és a mennyiségi gondok megoldásáról; illetve mennyiséggel, lemondva a minőség követelményéről.

A hetvenes évek első felében hajónk, azaz könyvtárosképzésünk teljes szélsőben vesztegelt, egyaránt távol a minőség és az általános hozzáférés mennyiségi csúcsaitól. Az utóbbi hiánya volt fenyegetőbb, a hajó orra tehát a mennyiségi fejlesztést kínáló Charybdis felé fordult. Meg is lett az eredménye. Az elmúlt öt évben minden eddigit fölülmúló mennyiségi változások történtek, az egy évtizedig mozdulatlan képzettségi arányok pedig alapjaikban megváltoztak. A tanácsi könyvtárakban például öt év alatt a felsőfokú végzettségű (többségükben főiskolai diplomás) könyvtárosok száma a két és felszeresére szökkent (14-ről 34 százalékra); a középfokú végzettségűeké felére lappadt (39-ről 20 százalékra); a képzetlenek aránya pedig, amely hosszú éveken át 50 százalék körül ingadozott, lesüllyedt 35 százalékra. Új kategóriaként a könyvtárakban megjelentek a könyvtárkezelők. Papírforma szerint tehát a magyar könyvtárosság átalakult.

A változásokat két új képzési tömegforma bevezetése eredményezte: a lehetőség a középfokon végzettek számára főiskolai államvizsga letételére és a könyvtárkezelői tanfolyamok. Mindkettő alapvető megalkuvást rejtett magában: az államvizsga visszalépés volt a kétszakosság követelményétől, a könyvtárkezelői tanfolyam pedig a korábbi középfok szintjéhez képest visszalépés. Mi is történt? Mennyiségi hátrányaink ledolgozása érdekében kénytelenek voltunk minőségi engedményeket tenni. Az adott helyzetben ez talán szükséges, helyes kompromisszum volt, tény azonban, hogy hajónk farral fordult a minőség felé.

Annak idején nem egészen így terveztük. Egy évtizede még úgy véltük, hogy a megszűnő „középfok” helyébe részben a magasabb főiskolai, részben a szerényebb könyvtárkezelői forma lép. Csakhogy a főiskolai képzés fejlesztésének akkori ígéreteiből édeskevés valósult meg, az egyetemen képzettek száma csökkent, ugyanakkor a könyvtárkezelői képzés számai hovatovább csillagászati méreteket öltenek. 1981-ben 11 tanfolyamon csaknem 500-an vizsgáztak, e pillanatban 14 tanfolyamon 620-an tanulnak, a gimnáziumokban pedig 310-en. Örvendetes, hogy a könyvtárkezelői munkakörben dolgozók meg tudják szerezni a munkájuknak megfelelő képzettséget, de aggasztó, hogy e tanfolyamok a felsőoktatás pótszereivé is váltak: a főiskola helyett ide özönlének be a képesítés nélküli módszertanosok, iskolai könyvtárosok, községi könyvtárak és üzemi szakkönyvtárak vezetői. Könnyű kiszámítani, hogy így haladva képzettségi arányaink hogyan fognak néhány év múlva deformálódni.

Mit tegyünk? A mostani irányba haladva hajónk megfeneklik. Fordítsuk tehát a kormánykereket a minőség felé! És markoljuk meg jól az evezőket is: ez a program mindenkitől erőfeszítést követel. A jövőben a könyvtárosi (és nem könyvtárkezelői!) munkakörben dolgozó szakképzetlenek törekedjenek a főiskolai felvételt; az államvizsgát tett egyszakosok pedig egy másik szak diplomájának megszerzésére. A vezetők rátermett diplomások megnyerésén fáradozzanak. (Egy riasztó példa: X megye harmadszor indít kezelői tanfolyamot, de öt éve egyetlen végzést sem kért a főiskoláktól.) A legnagyobb feladat a könyvtárügy egészére és a közoktatásra vár. Eddig is történtek e részről erőfeszítések a minőség érdekében, de ne áltassuk magunkat: ha továbbra is holtpontra marad a főiskolai fejlesztés ügye a főváros és a szakkönyvtárak ellátása terén, akkor néhány év múlva visszaáll a „középfok” korszakának könyvtári munkaerőszerkezete, csak éppen a korábrinál alacsonyabb szinten. Megérhetjük, hogy a mi dolgozóink rendelkeznek majd a könyvtári glóbuszon a legtöbb papírral és a legkevesebb tanulmányi évvel.

Navigare necesse est. Hajózni szükséges. Zátonyra futni nem.